

Sammenfatning

Type 2 diabetes er et hastigt voksende problem i hele befolkningen. I de senere år har forekomsten af og væksten i tilfælde af type 2 diabetes imidlertid været markant større blandt en række etniske minoriteter end i den etnisk danske del af befolkningen. (Ugeskr Læger 2007;169(25):2432).

Sundhedscenter Vollsmose i Odense har siden etableringen i september 2006 haft særligt fokus på type 2 diabetes, blandt andet gennem samarbejde med Diabetesforeningen og Sundhedsstyrelsen.

I hidtidige undervisningsindsatser har undervisningen været varetaget af personale fra sygehuse. I regi af Sundhedscenter Vollsmose har diabetesindsatsen været en del af en sundhedsfremmende helhedsindsats som primært er blevet formidlet af sundhedsformidlere. Helhedsindsatsen har været målrettet borgere med ringe egenomsorg, herunder etniske minoriteter.

Det overordnede formål med etablering af en fremskudt diabeteskole er, i regi af Odense Kommune, at give borgere med type 2 diabetes med arabisk, tyrkisk eller somalisk baggrund og ringe egenomsorgsevne et undervisningstilbud, der med hensyn til kvalitet og indhold, svarer til det tilbud der gives på diabeteskolen ved Odense Universitetshospital.

Projektet er et samarbejde mellem Odense Universitets Hospital, Endokrinologisk Afd. M, de praktiserende læger, Sundhedscenter Vollsmose og den kommunale sygepleje. Desuden involveres det lokale apotek, Diabetesforeningen og idrætsforeninger med henblik på at skabe et netværk, som vil fastholde læringen. Projektets forløb og resultater evalueres i samarbejde med Forsknings- og MTV-afdelingen, Odense Universitetshospital. Evalueringen forventes at indgå i en MTV-rapport om diabetesindsats i forhold til etniske minoriteter.

En indsats i forhold til forbedring af type 2 diabetikers egenomsorg bør, for at lykkes bedst muligt, rumme tre faser: En motivationsfase, en undervisnings-/læringsfase og en livslang vedligeholdelsesfase. Nærværende projekt tager udgangspunkt i netop disse tre faser. En personalegruppe bestående af en sårsygeplejerske, en diabetesplejerske, en klinisk diætist samt tre sundhedsformidlere varetager de tre faser. Sundhedsformidlerne har - som målgruppen - henholdsvis arabisk, tyrkisk og somalisk baggrund.

Undervisningsrammen i den fremskudte diabeteskole er overordnet set den samme som i Århusprojektet. Der tilføjes imidlertid netværksgrupper samt årlig tilbagevendende opfølgning for type 2 diabetikerne i projektperioden. Det forventes, at diabeteskolen i løbet af projektperioden vil tilbyde undervisning til 120-170 type 2 diabetikere med henholdsvis arabisk, tyrkisk eller somalisk baggrund.

Baggrund

Type 2 diabetes er et hastigt voksende problem i hele befolkningen. I de senere år har forekomsten af og væksten i tilfælde af type 2 diabetes imidlertid været markant større blandt en række etniske minoriteter end i den etnisk danske del af befolkningen. (Ugeskr. Læger 2007;169(25):2432).

Erfaringer viser, at diabetikere med anden etnisk baggrund end dansk ikke profiterer af Odense Universitetshospitals tilbud om diabeteskole. Årsagen hertil skal blandt andet findes i sproglige, videnskæssige og kulturelle forhold. Den fremskudte diabeteskole tager højde for disse forhold med udgangspunkt i et særligt tilrettelagt undervisningsforløb og en tværfaglig personalegruppe med blandt andet medarbejdere med henholdsvis arabisk, tyrkisk og somalisk baggrund. Samarbejdet er aftalt i Sundhedsaftalen august 2008.

Flere initiativer i forhold til at etablere uddannelsesforløb målrettet etniske minoriteter med type 2 diabetes har været iværksat. Initiativerne har primært fokuseret på at inddrage kulturelle aspekter i undervisningen for derved at fremme læring. I sygehusregi kan nævnes indsatser på Bispebjerg Hospital og Glostrup Sygehus (Modelprojekt "kulturelle mediatorer i sygehusvæset", Sundhedsstyrelsen). Desuden forligger en evalueringsrapport fra etablering af en diabeteskole for etniske minoriteter i Århus (Diabeteskole for etniske minoriteter i nærmiljøet – udvikling og evaluering af et undervisningstilbud, Region Midtjylland, 2008).

Sundhedscenter Vollsmose i Odense har siden etableringen i september 2006 haft særligt fokus på type 2 diabetes, blandt andet gennem et samarbejde med Diabetesforeningen, vedrørende et projekt om tidlig opsporing. Desuden har Sundhedscentret udarbejdet informationsmateriale i relation til type 2 diabetes i samarbejde med Diabetesforeningen og Sundhedsstyrelsen.

Formål

Det overordnede formål med etablering af en fremskudt diabeteskole er, i regi af Odense Kommune, at give borgere med type 2 diabetes og med ringe egenomsorgsevne et undervisningstilbud, der med hensyn til kvalitet og indhold, svarer til det tilbud, der gives på diabeteskolen ved Odense Universitetshospital.

Målgruppen

Målgruppen for projektet er type 2 diabetikere i Odense Kommune med arabisk, somalisk eller tyrkisk baggrund med ringe egenomsorgsevne, som ikke profiterer af et dansksproget, ordinært undervisningsforløb i regi af Diabeteskolen på Odense Universitetshospital (OUH). Disse grupper er valgt, da de har høje forekomster af type 2 diabetes, og er stærkt repræsenterede i Odense Kommune.

Organisationen

Projektorganisationen består af Sundhedscenter Vollsmose, Odense Kommunes sygepleje, Endokrinologisk Afd. M, OUH. Hertil kommer samarbejde med det lokale apotek, idrætsforeninger, Diabetesforeningen samt praktiserende læger i Odense.

OUH har vurderet, at undervisning af etniske minoriteter i egenomsorg og compliance forudsætter særlige formidlings- og kulturrelaterede kompetencer og viden om etniske minoriteters sygdomsopfattelser, som det sundhedsfaglige personale på Endokrinologisk Afdeling M ikke besidder.

For at sikre at forløbet med hensyn til indhold og kvalitet svarer til det tilbud, der gives på diabeteskolen ved OUH, bidrager den lokale diabeteskoordinator, Fyns Diabetesudvalg til udarbejdelse af undervisningsmateriale. Desuden underviser sundhedsfagligt personale ved OUH personalet ved den fremskudte diabeteskole i undervisningsmetoder, pædagogiske værktøjer samt viderebringer erfaringer fra undervisning på diabeteskolen ved OUH. Sundhedsformidlerne uddannes, i regi af Diabetesforeningen, til motivationsgruppeinstruktører.

Sundhedsformidlerne er de gennemgående medarbejdere som deltagerne i den fremskudte diabeteskoles møder. Sundhedsformidlerne er primært ansvarlige for motivations-, fastholdelses- og vedligeholdelsesfaserne. Desuden er det sundhedsformidlernes opgave at kultur- og sprogformidle den fagspecifikke del af undervisningen af type 2 diabetikere. Den fagspecifikke del af undervisning varetages af henholdsvis klinisk diætist og kommunale sår- og diabetessygeplejersker.

OUH er desuden faglig sparringspartner i forhold til kvalitetssikringen af undervisningen og varetager supervision af den fremskudte diabeteskoles medarbejdere. Der er i forvejen et mangeårigt og velfungerende samarbejde mellem sygehus og kommune på diabetesområdet.

Sundhedscenteret har kompetence i opsøgende sundhedsfremme målrettet socialt udsatte, herunder etniske minoriteter i nærområdet, men vil i sammenhæng med den fremskudte diabeteskole være kommunedækkende. Sundhedscentret har tætte tværfaglige samarbejdsrelationer med relevante, kommunale forvaltninger og enheder, idrætsforeninger og andre aktører.

De praktiserende læger inddrages i forbindelse med henvisning af type 2 diabetikere til den fremskudte diabeteskole. Målgruppen er med hensyn til lægepraksis fordelt over hele kommunen. Der er ingen praktiserende læger i Vollsmose, hvor koncentrationen af etniske minoriteter er størst. Den kommunale praksiskonsulent skal medvirke som bindeled til lægepraksis, således at der opnås sammenhængende patientforløb.

Forsknings- og MTV-afdelingen, Odense Universitetshospital står for evalueringen af projektforløb og -resultater.

Der oprettes netværks-/motivationsgrupper i regi af Diabetesforeningen og etableres kontakt til idrætsforeninger med henblik på at involvere disse i sundhedsfremmende tilbud i nærområderne for derved at vedligeholde målgruppens opnåede læring. Der er i forvejen skabt et netværk i Vollsmoseområdet, som vil blive videreudviklet, parallelt med opbygning af et netværk til formålet.

Metoden

Undervisningsplanen for den fremskudte diabeteskole tager udgangspunkt i erfaringer fra Diabeteskole for etniske minoriteter i nærmiljøet i Århus. Undervisningsplanen revideres dog således, at der – udover 6 undervisningsdage à 3 timer - indlægges 3 ekstra mødegange for at 1) motivere deltagerne til undervisningen og 2) at styrke læringen via opbygning af netværk blandt deltagerne og for at informere om mulighederne for at deltage i foreningsaktiviteter, tilpasset målgruppen. Derudover afholdes et opfølgingsmøde efter ½ år som supplement til undervisningsplanens opfølgende møde efter 3 måneder.

Emnerne for undervisningen vil være:

- Patofysiologi
- Kost, indkøb og motion
- Compliance og forebyggelse af følgesygdomme
- Medicinhåndtering af antidiabetika og måling af blodsukker
- Netværksdannelse - læringsprocesser
- Målsætninger for egenomsorg
- Vedligeholdelse af læring – præsentation af lokale tilbud
- Repetition efter 3 måneder
- Halvårsmøde efter 6 måneder

Forud for undervisningen vil diabeteskolen blive markedsført gennem lokale medier og netværk, kulturelle begivenheder, kommunale forvaltninger, praktiserende læger, OUH og VisInfo. Desuden planlægges informationsarrangementer hvortil pårørende inviteres. Formålet er at motivere borgere med type 2 diabetes til deltagelse i undervisning. Mange er allerede motiveret gennem Sundhedscenter Vollsmose sundhedsformidlere og er bekendt med sundhedscentrets aktiviteter.

Visitation til den fremskudte diabeteskole sker gennem Endokrinologisk Afd. M, Odense Universitetshospital, Sundhedscenter Vollsmose, de praktiserende læger og ved selvhenvendelse.

Vedligeholdelse af læringen skal ske i de oprettede netværk og gennem deltagelse i lokale foreningsaktiviteter.

Sundhedsformidlerne har i forvejen erfaring med at rådgive og formidle viden om livsstilsproblemer og type 2 diabetes, idet sundhedscentret længe har arbejdet med disse problemstillinger i form

af orienterende møder samt kost- og motionsforløb. På baggrund af deres faglige kompetencer og kulturelle baggrund fungerer de i Sundhedscenter Vollsmose som brobyggere mellem sundhedscentret og socialt udsatte borgere, herunder etniske minoriteter. Alle tre sundhedsformidlere er desuden uddannet af Diabetesforeningen som Diabetesambassadører og Motivationsgruppeinstruktører. Desuden har sundhedsformidlerne indgående kendskab til etniske minoriteters sygdom- sundhedsopfattelser. Disse forløb har primært sigtet mod tyrkiske, somaliske og arabisktalende kvinder.

I undervisningsforløbet ved den fremskudte diabeteskole vil sundhedsformidlerne være de gennemgående undervisere på holdene. Den kliniske diætist, sårsygeplejersken og diabetessygeplejersken varetager fagspecifikke moduler. Undervisningen i fysisk aktivitet varetages af den ene sundhedsformidler, der har stor viden om og erfaring med undervisning i fysisk aktivitet. Sundhedsformidlerne sikrer at de sproglige og kulturelle barrierer elimineres.

Evaluering

Deltagerne interviewes både før og efter deltagelse i projektets undervisningsdel. Basis for interviews er skemaet 'Spørgeskema om tilfredshed med din diabetesbehandling: DTSQs' udviklet af Professor Clare Bradley.

Projektets forløb og resultater evalueres i samarbejde med Forsknings- og MTV-afdelingen, Odense Universitetshospital. Der lægges vægt på en solid evaluering, som kan indgå i en MTV-rapport om diabetesindsats i forhold til etniske minoriteter. Projektet forventes at kunne bidrage med viden og erfaring til gavn for såvel regioner som kommuner.

Tidsplan

Forår 2008 – december 2008:

- Opbygning af organisation med kommissorium, drøftelse af bl.a. plan for evaluering m.v.
- Kompetenceudvikling af sundhedsformidlere og øvrige medarbejdere.
- Udarbejdelse af undervisningsplan og -materiale
- Markedsføring, rekruttering og motivering

Januar 2009 – oktober 2010: (skal detaljeres yderligere)

- Gennemførelse af undervisningsforløb, inkl. netværksopbygning m.v.
- Løbende rapportering fra afsluttede hold, supervision og fornøden justering ud fra opnået erfaring.
- Igangsætning af MTV-rapport blandt type 2 diabetikere med anden etnisk herkomst end dansk.

Marts 2011:

- Samlet evaluering og udarbejdelse af afsluttende rapport med anbefalinger til kommende læringsprocesser for type 2 diabetikere inden for den valgte målgruppe.
- MTV-rapport offentliggøres.